

врахувати особливу роль клірингових установ у проведенні розрахунків в Центральному депозитарії; 4) привести усі моделі грошових розрахунків за наслідками біржових торгів у чітку відповідність до Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні».

Література

1. Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» від 05.04.2001 р. № 2346-III.
2. Закон України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні» від 10.12.1997 р. № 710/97-ВР.
3. Постанова Правління НБУ «Про надання ПАТ «ВДЦП» статусу учасника системи електронних платежів НБУ» від 16.02.2010 р. № 68.
4. Інструкція про міжбанківський переказ коштів в національній валюті, затверджена Постановою Правління НБУ від 16.08.2006 р. № 320.

УДК 94(477)

РАДЯНСЬКА ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА САМООБКЛАДАННЯ ЕКОНОМІЧНО МІЦНОГО СЕЛЯНСТВА УКРАЇНИ В РОКИ КОЛЕКТИВІЗАЦІЇ

Лазуренко В.М., к.і.н., доцент Фрей Л.В., аспірантка
Черкаський державний технологічний університет

Одним з видів грошової повинності, що з'явився наприкінці 1927 р. в українському селі стало самообкладання. Якщо податок безперечно вважався обов'язковою повинністю населення, то так зване самооподаткування – «добровільною формою» платежу [1, 15].

Радянське керівництво добре розуміло, що радикальні соціально-економічні перетворення життя сільської спільноти потребують певної підтримки населення. Масштабні завдання модернізації країни неможливо було виконати без суттєвого підвищення освітнього рівня мас, а розвиток промисловості потребував величезних обсягів капіталовкладень. Коштів на все катастрофічно не вистачало. На цьому фоні на соціально-культурний розвиток села держава взагалі грошей не виділяла. Тому основним фінансовим джерелом, важливим засобом вирішення цієї проблеми стало самообкладання сільського населення. Тобто, держава переклала всі витрати на плечі самого селянства.

28 грудня 1927 р. політбюро ЦК КП(б)У вирішило встановити ставку самообкладання населення – 35 % від розміру єдиного сільськогосподарського податку [2, арк. 37], а 31 грудня рекомендувало Раднаркому УСРР розглянути закон про самообкладання [3, арк. 8]. Закон «Про самообкладання» був прийнятий РНК і ВУЦВК 2 січня 1928 р. Він, як це і визначило партійне керівництво, передбачав запровадження самообкладання в розмірі 35 % сільгосподатку. Навіть сам по собі це був надзвичайно обтяжливий за своїм

розміром додатковий грошовий тягар, який влада поклала на плечі селянства. Проте навіть 35% не були межею. Закон допускав, більш того в ряді випадків фактично рекомендував, перевищення зазначеного відсотку.

Так, у вказаному законі містилось пряме положення про те, що в економічно міцних, тобто в заможних і «куркульських» селах при самообкладанні потрібно не обмежуватись 35% обкладання. Найбільшу вагу самообкладання зосередити на групі більш забезпечених і особливо заможних і «куркульських» господарств [3, арк. 8].

Офіційно самообкладання стягували для поліпшення культурно-побутових умов життя селян, однак в реальності зібрані з селян кошти спрямовувались на потреби індустріалізації.

Самообкладання, виходячи з способу його нарахування та методів стягнення, виявилось не просто новим додатковим податком, але ще й з очевидними ознаками надподатку, котрий до того ж був прямо скерований державними органами проти заможних груп селян. Застосування відверто примусових засобів його стягнення прямо виказує репресивно-фіскальний характер системи самообкладання.

Як і у випадку із несправедливим визначенням належних до сплати сум сільськогосподарського податку, самообкладання послужило ще одним засобом привнесення конфронтації в сільське середовище. Обурені необхідністю платити величезні суми «самообкладання» від сплати якого значна частина селян була звільнена повністю. З приводу цього економічно міцний прошарок селян говорить: «Раз біднота не платить, то хай виїде з зборів ми будемо самі вирішувати», «Скажіть скільки вам треба хліба так ми здамо і не мучте нас», «Якщо біднота проголосує за цю пропозицію, то вона цим самим одягас ярмо на все село і їй ганьба» [3, арк. 24].

Як вже зазначалось, самообкладання, крім функцій масового вилучення селянських коштів, стало також ще одним засобом економічного виснаження економічно міцних господарств. Так, 20 лютого 1929 р. Кременчуцький окрвиконком, підсумовуючи наслідки хлібозаготівель, прямо вказував, що застосування «засобів примусу», у тому числі «проведення самообкладання за попередніми постановами в межах даних контрольних цифр потрібно скерувати так, щоб основний тягар значених операцій ліг на куркульство та заможне селянство взагалі» [4, 62]. У звіті прямо підкреслювалось необхідність «проведення самооподаткування населення за класовим принципом» [4, 66].

З метою подальшого викачування із українського села грошових ресурсів, надалі ставки самообкладання та відповідно суми вилучених у заможного селянства коштів постійно зростали. Так 14 жовтня 1932 р. ВУЦВК та РНК УСРР внесли доповнення до постанови від 8 вересня 1927 р., яке спростувало будь-які сумніви про його спрямування. «У приміських селах колишніх окружних центрів дозволити запроваджувати самооподаткування в розмірі до 200% суми сільськогосподарського податку для одноосібних трудових господарств, що сплачують сільськогосподарський податок 1932 р. за прогресивними ставками, та в розмірі 250% суми сільськогосподарського податку для так званих куркульських господарств, оподаткованих цим податком 1932 р. »

індивідуальному порядку» [5]. А 29 січня 1933 р. союзний ЦВК та РНК запровадили «збір на потреби культурно-побутового будівництва», котрий стягували з господарств колгоспників, «трудящих одноосібників» та куркулів не лише у відносно заможних місцевостях якими завжди були приміські села, а й по всій іншій території [6]. При цьому, якщо ставка збору для колгоспників та «трудящих одноосібників» коливалася у межах 15 – 60%, то для «куркульських господарств» вона становила 200% розміру сільськогосподарського податку [6]. Терористичний принцип діяв, вже цілком відверто ставши фактично адміністративним засобом вилучення коштів у заможної частини селянства.

Економічно міцне селянство, незважаючи на величезне значення яке мало успішне функціонування їх господарств для економічного розвитку країни було, внаслідок цього, брутально знищене. Відтворити сьогодні енергійного, культурного, щиро люблячого землю, а отже, патріотично налаштованого селянина-власника, підприємця, є завданням величезної історичної ваги, бо це означає вдихнути нове життя в сільське господарство України – надійну основу подальшого добробуту її народу.

Література

1. Юрченко В. Шляхами на Соловки: із записок засланця. – Львів: Червона калина, 1931. – 231 с.
2. Центральний державний архів громадських об'єднань та організацій України (далі ЦДАГО України), ф.1, оп. 1, спр. 364. Центральний комітет Комуністичної партії України. Загальний відділ (9. 12. 1930 – 13. 12. 1930). – 76 арк.
3. ЦДАГО України, Ф.1, Оп.20, спр. 2751. – 159 арк.
4. Коллективизация сельского хозяйства. Важнейшие постановления Коммунистической партии и советского правительства. 1927 – 1935. – М.: Изд-во АН СССР, 1957. – 575 с.
5. Про затвердження положення про сільськогосподарський податок на 1933 рік. Постанова ЦВК і РНК СРСР // Пролетарська правда. – 1933. – 27 червня.
6. Про збір на потреби житлового й культурно-побутового будівництва в містах і сільських місцевостях на 1933 рік // Вісті ВУЦВК. – 1933. – 1 лютого.

УДК 332.1: 658.012.12

ПРИНЦИПИ І СТРУКТУРА КОМПЛЕКСНОГО АНАЛІЗУ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Гончаренко І.Г. к.е.н., доцент

Черкаський державний технологічний університет

Діагностика економічного розвитку регіону може виконуватися з різною метою. Залежно від цілей визначатиметься і її методологія. Отже, початковим питанням для проведення діагностики економічного розвитку регіону є